

Krig med gott samvete?

En normativ utvärdering av rättfärdigt krig i Kosovo

Abstract

I följande uppsats kommer vi att titta närmare på Kosovokriget ur "Just War" teorins första två delar, det vill säga "ius ad bellum" - rätt till krig samt "ius in bello" - rätt i krig. Syftet är att utröna huruvida den internationella interventionen i Kosovo levde upp till de kriterier som finns för rättfärdigt krig. Vi ger en överblick av bakgrunden och av händelseförloppet under Kosovo-kriget och interventionen, och utvärderar aktörernas handlande mot de teorier vi använder oss av. Slutsatserna vi drar är att interventionen i mångt och mycket lever upp till de principer som bland andra Michael Walzer har lagt fram för vad som kan klassas som rättfärdigt krig, men det är knappast skrivet i svart på vitt. Vi för därför även en normativ diskussion kring interventioner i generella termer, och utvärderar också rättfärdigt krig-teorin.

Nyckelord: Kosovo, NATO, Rättfärdigt krig, Jugoslavien, Walzer, Just War, Intervention

Antal ord: 9201

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	5
1.1 Inledning.....	5
1.1.1 Disposition.....	5
1.2 Problemformulering.....	6
1.3 Teori.....	6
1.4 Operationalisering.....	8
1.5 Metod och material.....	9
2 Bakgrund.....	11
2.1 Västra Balkan – En kort historia	11
2.2 Kosovokriget – Kort sammanfattning.....	12
3 Analys.....	15
3.1 Ius ad bellum.....	15
3.1.1 ”Just cause” - rättfärdigt skäl.....	15
3.1.2 Legitim auktoritet.....	16
3.1.3 Sista utväg.....	17
3.1.4 Rätt avsikt.....	18
3.1.5 Rimlig chans till framgång.....	19
3.1.6 Proportionalitet.....	19
3.1.7 Fred som målsättning.....	21
3.2 Ius in bello.....	22
3.2.1 Diskrimineringsprincipen	22
3.2.2 Proportionalitetsprincipen.....	23
4 Slutsats.....	24
4.1 Slutsatser.....	24
4.2 Diskussion.....	26
5 Referenser.....	27

1 Inledning

1.1 Inledning

Oavsett vilken moralisk uppfattning man är av kan man bara konstatera att krig har varit vanligt förekommande genom hela den mänskliga historien. När man väl har etablerat detta fakta återstår bara att försöka handskas med verkligheten på bästa möjliga sätt. När det kommer till krig har en rad tänkare och politiker försökt sig på att både motivera och argumentera för att krig är eller kan vara berättigat, eller argumentera för att våld aldrig är en gångbar lösning för ett problem. Dels finns det den realistiska skolan, som hävdar att krig är en naturlig del av den mänskliga existensen, och att krig bara är en fortsättning av politik med andra medel (Clausewitz 1995[1832]:119). En annan teori, som är diametralt motsatt den realistiska är pacifismen. Enligt pacifismen är våld aldrig berättigat, åtminstone inte i en organiserad form som i exempelvis krig eller vid en militär intervention (Reitberger 2009:248). En annan teoriskola som har uppkommit och som har mycket idéer kring krig och krigets moraliska implikationer är den som kallas rättfärdigt krig, eller ”just war” och det är just denna vi väljer att utgå ifrån i detta arbete.

1.1.1 Disposition

Upplägget i denna uppsats ser ut på följande vis:

I kapitel 1 presenterar vi problemformuleringen och området vi ämnar bearbeta. Efter detta följer en genomgång av teori, operationalisering samt metod & material. I kapitel 2 ger vi en kortfattad redogörelse dels för bakgrundshistorien, och dels för själva händelseförloppet. På detta följer analysdelen i form av kapitel 3, där själva analysen äger rum. I kapitel 4 presenterar vi våra slutsatser, följda av en normativ diskussion kring interventioner och rättfärdigt krig-teorin.

1.2 Problemformulering

Hur ser det då ut i verkligheten? Är krig och interventioner rättfärdiga enligt teorierna? Lever verkligheten upp till normen?

I den här analysen har vi valt att göra en fallstudie på NATO:s (North Atlantic Treaty Organisation) militära intervention i Kosovo 1999, för att utröna huruvida denna konflikt uppfyller kriterierna för rättfärdigt krig, i enlighet med de teorier vi presenterar.

Vi har även som målsättning att diskutera, utifrån våra slutsatser från fallstudien, huruvida interventioner överlag över huvudtaget kan vara rättfärdiga, eller om det bara är en optimistisk teori. Vi vill även göra en normativ utvärdering av teorin i sig, i kontexten av moderna konflikter, med specifikt fokus på interventioner.

1.3 Teori

Teorin om det rättfärdiga kriget, "Just war theory" är knappast en ny företeelse. Ursprunget står att finna redan i det tidiga kristna Romarriket, kring år 400 efter Kristus (Reitberger: 2009:252). Teorierna började sedan ta en mer robust form i 1200-talets Italien där Thomas av Aquino författade sitt verk "Summa Theologicae" i vilken han lade vad som skulle bli grunden för senare diskussioner (Reitberger 2009:252). Under historiens gång har teorin om det rättfärdiga kriget ofta utvecklats ihop med folkrätten och många av dess principer syns tydligt i exempelvis Förenta Nationernas stadgar. En av nutidens mest kända uttolkare och tänkare inom teorin är Michael Walzer, och det är främst honom och hans idéer kring det rättfärdiga kriget vi kommer att fokusera på i den här uppsatsen.

Inom teorin gör man en tydlig distinktion mellan det som kommer före ett krig, vad som sker under ett krig, och på senare tid har även vad som sker efter ett krig lagts till. Dessa olika delar kallas för "ius ad bellum" - rätt till krig, "ius in bello" - rätt i krig samt "ius post bellum" - rätt efter krig. Den sistnämnda är dock inte fullt så utvecklad som de två tidigare, och det är främst dessa två vi kommer fokusera på här. Den viktigaste av dessa två kan nog sägas vara den förstnämnda, "ius ad bellum" eller rätten till krig. Enligt denna teori finns det en rad rättfärdiga skäl för att gå i krig eller använda militära medel, definierade som ett antal kriterium som måste uppfyllas för att ett krig skall vara rättfärdigt.

Det första och kanske viktigaste kriteriet är det om rättfärdigt skäl, eller "just cause". I Walzers tolkning är rättfärdigt skäl nära kopplat till staters rätt att existera och vara suveräna. I den mest hårda och restriktiva tolkningen anses det enda rättfärdiga skälet till att gå i krig vara när en stats suveränitet kränks, och när inga andra medel för att förhindra detta står till buds. En modern tolkning involverar också interventioner av humanitära skäl. Vad som inte ingår i kriteriet för rättfärdiga skäl, är krig eller militära interventioner i förebyggande syfte. Man kan inte utifrån principerna om rättfärdigt krig gå till angrepp mot en stat eller

grupp, i syfte att avvärja denna inför ett eventuellt framtida hot (Walzer, 1977:62).

Det andra kriteriet för ett rättfärdigt krig är det som kallas för legitim auktoritet. Denna princip har precis som principen om rättfärdiga skäl varit historiskt mycket viktig. Principen om legitim auktoritet är nära kopplat till det fokus på stater som huvudaktörer på den internationella politiska scenen som varit dominerande sedan den westfaliska freden. Enligt detta kriterium är det endast stater som kan vara legitima utövare av militärt våld, och ingen annan (Reitberger, 2009:253). Hos de tidiga kristna tänkarna var denna princip väldigt snarlik principen om rättfärdiga skäl, då de tolkade den som att det var en gudagiven rätt att i egenskap av suverän härskare skydda sina undersåtar. För de moderna uttolkarna är det dock det statscentrerade perspektivet som är det viktiga, att det är just på stater som ansvaret för att skydda medborgarna vilar.

Det tredje kriteriet för rättfärdigt krig är att militärt våld ska ses som en sista utväg för en aktör i konflikt. Denna princip kallas för den sista utvägen. Enligt denna princip bör alla andra alternativ ha uttömts innan man överväger användandet av våld. Som exempel på detta kan nämnas diplomatiska kontakter, sanktioner eller genom FN resolutioner för att bara nämna några (Walzer, 1977:84). Bara för att krig är den sista utvägen innebär det inte att man ska tolka den del av rättfärdigt krig-teorin ordagrant. I en del fall kan konsekvenserna av att vänta för länge med militära interventioner bli förödande (Reitberger 2009:253).

Den fjärde principen kallas för rätt avsikt. Enligt denna princip får inte grunden för ett krig vila på saker så som hämnd, införandet av ett visst politiskt system eller på ekonomiska grunder (Reitberger 2009:254). Enklare förklarar kan man säga att krig inte får drivas för egen vinning.

Den femte principen i rättfärdiga krig-teorin kallas för rimlig chans för framgång. Grunderna i denna princip berörs beslut att gå i krig mer specifikt hur man i förhand bedömer sina chanser för framgång (Reitberger 2009:254). Krig utan chans för framgång är helt menlöst och ett slöseri på resurser och i slutändan människoliv. (Orend, 2001:87)

Den sjätte principen berör proportionalitet och kallas för just proportionella mål. Medlen med vilka man utkämpar ett krig måste vara proportionellt med storleken på konflikten (Reitberger 2009:254). Lite enklare sagt kan man säga att en militär aktion måste vara anpassad till storlek och intensitet efter det motstånd man möter.

Den sjunde och sista principen i rättfärdigt krig-teorin kallas för fred som målsättning och berör just som namnet säger att fred ska vara målsättningen för en militär intervention. Denna princip hänger ihop med den sjätte, då det kräves återhållsamhet från alla parter i konflikt för att uppnå en situation där samtal och förhandlingar är möjliga, och där en stabil framtid har en chans (Reitberger 2009:254).

”Ius in bello”, rätt i krig, är något som vi också kommer behandla. Enligt Reitberger kan man dela upp rätt i krig i två huvudsakliga delar; en som rör diskriminering, och en som rör proportionalitet (Reitberger, 2009:254-255). Diskriminering handlar först och främst om att urskilja kombattanter från icke-kombattanter. Aktörerna måste urskilja dessa från varandra, och enligt rättfärdigt

krig-teorin det är i grunden detta som skiljer krig från massakrer och mord (Walzer, 1977:42).

Proportionalitet handlar om vilka mål man har, och med vilka medel man ämnar uppnå dessa mål.

1.4 Operationalisering

Vi börjar med att titta på hur vi ska handskas med ”ius ad bellum”, rätt till krig. Alla dessa sju kriterier är i vår mening viktiga och bra indikatorer på om ett krig är rättfärdigt eller ej, och för att kunna genomföra någon analys gäller det nu att fastställa definitioner som kan användas som verktyg för att utröna om fallet i fråga uppfyller det aktuella kriteriet eller ej.

Det första kriteriet vi tittar på är rättfärdigt skäl, eller ”just cause”. Som tidigare har presenterats så kan nog principen om rättfärdigt skäl sägas vara det enskilt viktigaste kriteriet inom rättfärdigt krig-teorin. Enligt rättfärdigt krig-teorin, så är en stats suveränitet helt okränkbar, och en akt som kränker denna suveränitet kan aldrig rättfärdigas (Walzer 1977:52). Enligt Walzer finns det dock ett undantag till denna regel, och detta gäller interventioner. Som Walzer ser det, kan inte interventioner per definition klassas som brottsliga, även om de kränker den territoriella integriteten. Det ligger dock en bevisbörda hos den intervenerande parten, för att påvisa att akten är rättfärdig (Walzer 1977:86).

Det är just på dessa ”bevis” vi tänker titta för att utröna huruvida fallet lever upp till det första kriteriet om rättfärdigt skäl. Detta kommer vi göra genom att, eftersom det är en intervention vi skall undersöka, titta på om de ingripande staterna har lyft fram bevis för att de undantagskriterier som Walzer lägger fram angående grova kränkningar av mänskliga rättigheter upplevs.

Den andra principen vi kommer undersöka är den om legitim auktoritet. Enligt denna princip krävs det att den intervenerande parten uppfyller de kriterier som krävs för att vara just en legitim auktoritet. Det mest grundläggande här är att det faktiskt är en (legitim) stat som ingriper.

Den tredje principen som är att våld endast ska användas som en sista utväg. Vad vi kommer titta på här är om de ingripande staterna har använt sig av andra metoder innan ingreppet, genom att undersöka eventuella ultimatum och krav som kan ha ställts före interventionen.

Den fjärde principen kallas för rätt avsikt. Med rätt avsikt avser man att utröna huruvida ett användande av militärt våld tjänar ”rätt” syften. Detta definierar vi som att ett humanitärt ingripande sker för att just humanitära skäl, och inte för att stärka den ingripande staten. För att ta reda på om vårt fall lever upp till detta kriteriet tittar vi på eventuella vinningar som ingripande stater kan ha gjort, och ställer dessa i kontrast till de humanitära effekterna.

Den femte principen är den om rimlig chans till framgång. Detta är ett för en icke-expert inom militär strategi & taktik, ytterst svårbedömligt kriterium, men vi ämnar i vilket fall försöka utröna om de ingripande staterna i vårt fall kunde sägas

ha goda chanser till att lyckas med sina mål eller ej, innan interventionen ägde rum.

Det sjätte kriteriet, proportionella mål, bedömer vi genom att se på vilka mål man har haft, och med vilka medel och på vilka sätt ingripandet ägde rum. Vi kommer exempelvis titta på våldsanvändning mot civila mål, och mål utanför det aktuella området för interventionen för att ta reda på om de intervenerande staterna har använt sig av proportionalitet i sitt ingripande.

Sist men inte minst kommer vi titta på det sjunde kriteriet, fred som målsättning. För att se om en varaktig, stabil fred har varit målet för ingripandet ska vi dels titta på vilka orsaker som har angetts innan ingripandet, dels titta på eventuella planer som ritats upp för att stabilisera läget efter ingripandet, och slutligen titta på det faktiska resultatet.

När det kommer till "ius in bello" så använder vi oss av de två huvudgrupper som nämnts i teoridelen; principerna om diskriminering och proportionalitet. För att utröna huruvida interventionen lever upp till principen om diskriminering, så kommer vi främst att titta på hur icke-kombattanter har behandlats, och vilka medel man har använt sig av för att undvika civila dödsoffer. I enlighet med Walzer ser vi dödandet av stridande som legitimt, förutsatt att interventionen lever upp till de kriterier som är uppställda för rättfärdigt krig i "ius ad bellum" (Walzer, 1977:38)

För att avgöra om interventionen är proportionerlig eller ej, så tittar vi på hur målsättningarna har sett ut. Har målen för ingripandet varit i proportion till konflikten? Detta är ett svårbedömligt kriterium, där man får göra en bedömning av vilka skäl interventionen härleds till, och sedan titta på om de rent strategiska målen stämmer överens och är proportionella till de angivna skälen.

1.5 Metod och material

För att genomföra vår studie, så kommer vi att främst använda oss av sekundärmaterial. Vi har valt ut en rad historiska texter som källa till bakgrunden och till själva händelseförloppet. Som teoretisk och normativ källa använder vi oss främst av Walzers två böcker *Just and unjust war* från 1977 och *Arguing about war* från 2004. Vi kommer även använda kapitlet "krig" av Magnus Reitberger i *Politisk teori* av Ludvig Beckman & Ulf Mörkenstam från 2009, samt Brian Orends *Michael Walzer on war and justice* från 2001 för att bättre specificera de normer vi använder oss av i analysen.

De historiska källorna utgörs av en antal verk, främst *Yugoslavia as history* av John Lampe från 2000 och *Kosovo – What everyone needs to know* av Tim Judah från 2008. Utöver dessa använder vi även William Joseph Buckleys sammanställning av intervjuer och texter av olika politikers, diplomaters och politiska tänkares tankar kring Kosovokriget och interventionen i *Kosovo – contending voices on the balkan intervention*. Vi kommer även använda oss av ett par primärkällor, i form av NATO:s och FNs resolutioner, enligt vad som anges i referenslistan.

Alla källor har behandlats på ett genomgående och kritiskt vis. Källkritik är av yttersta vikt när man behandlar ett ämne som är känsligt och där olika individer mycket väl kan återge händelseförlopp på varierande vis beroende på personliga erfarenheter och perspektiv. På grund av detta har vi kontrollerat dels författarnas historia, och dels dubbel-kollat den information vi har använt oss av. Ingen information som tas upp i analysen återfinns hos bara en författare, detta för att garantera en hög reliabilitet.

Vad vi sedan här är att gå igenom det rent empiriska händelseförloppet, för att se hur väl det passar in i det teoretiska ramverk vi har byggt upp. Vi kontrollerar om det verkliga händelserna stämmer överens med de teoretiska definitioner som presenteras i teorin, för att se om verkligheten lever upp till normen. Rent praktiskt innebär detta att vi tar upp kriterierna vi har presenterat en och en, och går igenom det relevanta händelserna och jämför hur väl det stämmer överens.

Man skulle alltså kunna klassa studien som en teoriprovande sådan, där vi istället för att kontrollera en hypotes eller en teoris validitet prövar en norm på verkligheten, för att se om verkligheten lever upp till normen. En utvärdering av den normativa teori som utgör rättfärdigt krig.

2 Bakgrund

2.1 Västra Balkan – En kort historia

För att förstå vad som lede fram till intervention i Kosovo ansåg vi att det var viktigt att ge en liten bakgrund till konflikten som sådan. Hela förloppet sprider sig över många år så vi valde att korta ner oss till några punkter som vi ansågs viktigaste för att förstå förloppet som sådant. Konflikten mellan Serber och kosovo-Albaner spänner sig över mycket lång tid så vi har valt att endast ge en kort överblick över historien, och sedan koncentrera oss på händelseförloppet som ledde fram till NATO:s intervention.

Västra Balkan är en region som under många århundraden har präglats av etniska, religiösa och kulturella spänningar. Området är ett virrvarr av olika olika folkslag så som serber, kroater, albaner, bosnier, slovener, och tre stora religiösa inriktningar har präglat regionen sedan ett halvt millennium tillbaka; katolicismen, ortodoxin och islam.

1900-talet var ett århundrade präglad av tumult och stora förändringar för området. Efter första världskriget bildades en Jugoslavisk stat, det Jugoslavisk Kungadömet, där man inkorporerade olika områden som före kriget hade utgjort eller varit delar av Serbien, Montenegro och det Österrikisk-Ungerska imperiet.

Denna formation kom att bestå fram till axelmakternas invasion av Jugoslavien under andra världskriget. Under ockupationen styckades landet upp mellan Tyskland, Italien, Ungern och Bulgarien. Kroatien blev en fascistisk satellitstat. Under kriget mördade de ockuperande makterna och den kroatiska fascist-regimen hundratusentals människor och tvingade ytterligare andra att fly eller konvertera till katolicismen. Offren var främst Serber, men även Judar.

Efter att området ockuperats av Röda armén, installerades en socialistisk regim, och den Jugoslaviska staten fick de gränser som den skulle ha fram till dess upplösning 1991. Denna stat var en federation bestående av sex republiker; Serbien, Bosnien, Montenegro, Makedonien, Slovenien samt Kroatien. På 70-talet blev Serbien uppdelat, och två autonoma regioner skapades: det multietniska Vojvodina, och det Alban-dominerade Kosovo. Denna uppdelning sågs i Serbien som ett sätt att tillmötesgå Albanska och Kroatiska nationalister, och att minska Serbiens inflytande i federationen.

Efter det att Tito, som hade varit Jugoslaviens ledare sedan 1953, dog 1980 började allvarliga problem uppstå i landet. Etniska spänningar började stiga, och landet sjönk ned i en djup ekonomisk kris. Konstitutionen från 1974 som hade

skapat Kosovo och Vojvodina som autonoma regioner gjorde landet svårstyrt utan Titos hårda auktoritet.

Med start under början av 80-talet började man i Serbien att åter centralisera styret och makten över polis och andra institutioner. De etniska spänningarna i Kosovo fortsatte att öka, och områdets slaviska befolkning började snabbt minska, både i relativ andel och i absoluta nummer. I Slovenien och Kroatien stödde man Albanerna och deras krav på ökad autonomi, vilket skapade ytterligare sprickor i den Jugoslaviska staten.

1990, efter muren och kommunistregimerna i övriga Östeuropas fall, avvecklades även kommunistpartiet i Jugoslavien. Val hölls i alla federationens republiker. I Slovenien och Kroatien kom nya regimer till makten, som önskade större självbestämmande för de enskilda republikerna. I Serbien och Montenegro satt istället regimer som ville hålla ihop federationen på makten.

Det Jugoslaviska kriget inleddes 1991. Den 25 juni förklarade sig republiken Slovenien självständig, och den federala armén svarade med att gå till angrepp. Ett en kort konflikt tog plats, och Slovenien gick vinnande ur den (Lampe, 2000:370).

Kort efter detta beslutade sig även Kroaterna för att lämna Jugoslavien, vilket många av de Serber som levde i Kroatien motsatte sig. Väpnade konflikter uppstod mellan Kroatiska väpnade styrkor och Serbiska rebeller, vilka efter hand fick stöd av den federala armén, som Serbien bit för bit ökade sitt inflytande över (Lampe, 2000:371).

1992 börjar stridigheterna i Bosnien. Det är först en konflikt mellan Bosnier och Kroater, men snart är även de Serber som bor i Bosnien involverade. Val hålls i Bosnien, och 99 % röstar för ett utträde ur Jugoslavien. Bosniens huvudstad belägras, och på flera håll begås övergrepp, främst utförda av serbisk milis och militär mot bosnier (Lampe, 2000:373).

Konflikterna får inte sitt slut för än NATO intervenerar och bombar serbiska ställningar i Bosnien, vilket bidrar till att tvinga den serbiske ledaren Slobodan Milosevic till förhandlingsbordet. I krigets spår har Jugoslavien splittrats i fem länder; Bosnien & Herzegovina, Kroatien, Slovenien, Makedonien och den federala republiken Jugoslavien, som består av Serbien och Montenegro.

2.2 Kosovokriget – Kort sammanfattning

Krisen som senare eskalerade till Kosovokriget har en lång historia som vi visar på här ovan. Under tiden som kriget i Jugoslavien rådde var det många som var missnöjda med Kosovo:s dåvarande president Rugova och den passiva motståndspolitik som han använt. 1996 börjar en grupp som kallade sig för UÇK "Kosovos befrielsearmé" att inleda attacker mot Serbiska mål och personer som ansågs samarbeta med Serberna.

Trots att denna grupp grundades redan 1993 var det först i och med 1996 som allmänheten blev medveten om att denna grupp existerade. UÇK hade dock inte någon större tillgång till militära material vilket gjorde att deras operationer var limiterade till att döda Serbiska polismän och som redan sagts tidigare folk som de ansåg samarbeta med Serberna. Läget blev dock ett helt annat efter 1997 då Albanien kollapsade i anarki till följd av ett ekonomiskt pyramidspel (en form av bedrägeri) som staten hade tolererat tills slut föll samman. I kaoset som följde tappade regeringen i Albanien kontrollen över landet detta i sin tur ledde till att många militära baser övergavs. Detta ledde i sin tur till en ökande cirkulation av vapen något som UÇK kunde dra nytta av (Judah 2008:80).

Regionen var vid denna tid väldigt instabil händelser avlöser varandra så som student upplopp som hindras av polisen samt att den första UÇK soldat att dö i uniform begravdes vilket i sin tur drog enorma skaror. Dock inträffade i mars 1998 en händelse som kan anses som mycket viktig för förloppet som slutligen ledde till kriget. Detta var dödandet av Adem Jashari som anses vara en av huvudmännen bakom UÇK samt många ur hans familj när Serbisk special styrkor lyckades bryta belägringen som då hade pågått i tre dygn. Totalt dog 51 personer vid denna attack attack av Serbiska special styrkor bland dessa var kvinnor och barn (Judah 2008:81). Belägringen och dödandet av Adem Jashari inträffade inte långt efter att USA:s sändebud till regionen Robert Gelbard hade kritiserat Serbisk polis för sin brutalitet men samtidigt också klassat UÇK som en terror organisation. FN gjorde det samma i resolution 1160 den 31 Mars 1998. UÇK började ta kontrollen över område som mestadels Albanska innevånare. Detta innebar att andra etniciteter flydde de område som nu UÇK kontrollerade om inte riskerade de att bli mördade. Till en början gjorde Serbisk polis inga egentliga försök att återta kontrollen över de område som nu var i händerna på UÇK. Detta ledde till att UÇK kom att utöka sina försök att få kontroll över mer och mer område. Detta tolererades dock inte länge från Serbisk håll. Serbisk polis uppbackad av Serbisk militär började så småningom att slå tillbaka mot UÇK och återta kontrollen över område som de tidigare hade tagit i besittning. Detta fick många människor att fly sina hem och Kosovo när nu Serbiska styrkor påbörjade sin motoffensiv (Judah:2008:82). Den 31 Mars 1998 fördömde FN Serbernas övervåld Diplomatiska försök hade gjorts redan tidigare i skedet men nu intensifierades det diplomatiska arbetet. Samtal fördes med bägge sidor för att försöka komma fram till en lösning. Även möte mellan de stridande parterna arrangerades. Richard Holbrooke som förhandlade fram Daytonafredsavtalet mellan Serbien och Bosnien var en av de diplomater som arbetade för att få slut på stridigheterna mellan Serberna och UÇK. Med detta uppkommer "Kosovo Diplomatic Observer Mission" eller KBOM. Trots diplomatiska försök eskalerar konflikten mellan de stridande parterna. I september 1998 kommer ännu en resolution med nummer 1199 från FN:s säkerhetsråd i vilket FN beskriver sin oro för det ökande våldet från Serbiska säkerhetsstyrkor och Jugoslaviska armén. Samtidigt beräknar dem att ca: 230,000 personer är på flykt från stridigheterna. Med detta intensifierade diplomatiska försöken än mer. Genom att hota med NATO bombningar lyckades en kompromiss frambringas. Denna kompromiss ledde till ett eldupphör den 25 oktober 1998 och observatörer tilläts in i Kosovo.

Detta varade dock inte någon längre tid redan i december 1998 återupptog stridigheterna mellan parterna. Detta kulminerade med en massaker i staden Račak där 45 Albaner dödades av Serbiska styrkor (Judah 2008:84). Massakern i sin tur ledde till ett sista försök med att med hjälp av diplomati lösa konflikten och konferens hölls, den så kallade Rambouillet konferensen inleddes i februari 1999. Men att lösa konflikten med diplomati misslyckades. Så den 24 Mars 1999 inledde NATO sin auktion. Dagarna innan bombningarna tog sin början drog observatörerna ut ur Kosovo vilket ledde till att mer Serbiska styrkor tågade in i Kosovo (Judah:2008:87). NATO och de västerländska ledarna räknade med att bombningarna skulle leda till att Serberna snart gick med på en uppgörelse. Snarare tog Milosevic tillfället i akt att under bombningarna fortsätta att få så många Albaner så möjligt på flykt. Den 10 Juni, 78 dagar efter att NATO inledde sin intervention, skrevs ett fredsavtal och bombningarna upphörde. Den 12 juni gick NATO-trupper in i ett fredsbevarande syfte. Vi kommer att behandla NATO:s intervention mer detaljerat i analysen som följer.

3 Analys

3.1 Ius ad bellum

I den första delen av analysen kommer vi att behandla rättfärdigt krig-teorins första del. Den som berör rätten till krig.

3.1.1 ”Just cause” - rättfärdigt skäl

När NATO inledde sitt angrepp på Serbien den 24 mars 1999, så hade redan Kosovokriget, som vi kan se i bakgrunden, pågått sedan en tid tillbaka. Hur resonerade man då inom NATO när man väl beslutade sig för att iscensätta interventionen? Vilka argument lade man fram? Vilka intentioner visade man på? Kan interventionen sägas leva upp till det första kriteriet för rättfärdigt krig?

I ett pressmeddelande dygnet innan interventionen tog sin början gick NATO ut med diverse argument för det stundande ingreppet. Här kan man omedelbart se flera paralleller med Walzers tankegångar. Enligt NATO beslutade man sig för att intervensera på grund av att den Jugoslaviska regeringen vägrat gå med på tre punkter, framlagda av den internationella gemenskapen, det vill säga FN: Att acceptera Rambouillet-överenskommelsen(internet¹), full insyn hos serbisk armé och specialstyrkor samt ett slut på användandet av överdrivet våld i Kosovo (NATO, 1999, pressmeddelande 040²).

På grund av vägran att uppfylla dessa krav, har man alltså beslutat att sätta in luftvapnet mot serbisk mål. Det första som kanske slår en är att detta är ett uppenbart brott mot den första regeln som finns för rättfärdigt krig, nämligen den suveräna statens okränkbarhet (Walzer, 1977:51-52). Enligt NATO rör det sig dock inte om ett krig mot Jugoslavien som sådant, utan just en humanitär intervention (NATO, 1999, pressmeddelande 040). De argument för ingreppet som man har lagt fram som stämmer väl in på Walzers kriterier för vad som kan klassas som rättfärdigt när det kommer till humanitära interventioner:

”[...] When a government turns savagely upon its own people we must doubt the very existence of a political community to which the idea of self-determination might apply.” (Walzer, 1977:101)

---

¹http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html [2011-05-18]

²<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-040e.htm> [2011-05-17]

Sett ur det här perspektivet, så kan man alltså enligt Walzer klassa NATO:s intervention som rättfärdig, när det kommer till det första kriteriet, gällande rättfärdigt skäl.

Det är dock inte på något sätt självklart att det här är den enda tolkningen man kan göra. Man skulle även kunna klassa kriget i Kosovo som en kamp för självständighet från kosovo-albanernas sida, i enligt med den definition som Walzer bjuder på:

”When a particular set of boundaries clearly contains two or more political communities, one of which is already engaged in a large-scale military struggle for independence; that is, when what is at issue is secession or ”national liberation”.” (Walzer, 1977:90)

Som synes passar Kosovokriget även in på denna definition, då det tveklöst fanns två tydligt definierade politiska gemenskaper i regionen; serber och kosovo-albaner, och den sistnämnda hade vid tidpunkten för interventionen varit delaktig i en väpnad kamp för självständighet sedan länge.

Det finns dock flera punkter i NATO:s argumentation som talar emot denna tolkning. I rambouillet-överenskommelsen, vars uppfyllande var en del av NATO:s mål, tydliggörs att Kosovo ska vara en självstyrande republik inom den federala republiken Jugoslavien (Internet³). Det är alltså tal om ett regionalt självstyre inom ett federalt ramverk, inte nationell självständighet.

Ser man det då till det första perspektivet, som i vår mening bäst beskriver verkligheten, så lever NATO:s handlande upp till kriteriet för rättfärdigt skäl. Man bryter mot regeln om okränkbar suveränitet, men man gör så i enlighet med de undantagsregler som Walzer lägger fram, då det rör sig om att sätta stopp för ett övergrepp från regimen mot en del av folket.

3.1.2 Legitim auktoritet

Hur ser det då ut med det andra kriteriet, legitim auktoritet? Detta är ett kriterium som är både lättare och svårare att bedöma. I enlighet med vår teoretiska definition så kan man oftast sätta likhetstecken mellan legitim auktoritet och suverän stat. Det ska alltså vara en suverän stat som står för ingripandet.

I detta fallet kan det i en strikt tolkning av detta kriterium te sig som att det inte uppfylls, då NATO inte är någon suverän stat. Vad man skall komma ihåg är dock att NATO inte är en självständig enhet som handlar som den önskar, utan en samarbetsorganisation för självständiga stater. I praktiken är det alltså stater som är de primära aktörerna på den intervenerande sidan, vilket gör att interventionen uppfyller det andra kriteriet för rättfärdigt krig.

---

³http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html [2011-05-18]

3.1.3 Sista utväg

Hur lever då NATO:s intervention i Kosovo upp till det tredje kriteriet så som vi valt att definiera det? Den tredje punkten behandlar som sagt om alla andra alternativ har nått sin ende.

I fallet Kosovo gjordes det otaliga diplomatiska försök att få fram en fredlig lösning på konflikten mellan de stridande parterna. Vi kommer nu gå igenom de olika diplomatiska försök som gjordes. Då det är svårt att hitta information rörande alla diplomatiska förhandlingar kommer vi att titta på de som vi anser vara viktigast, detta för att se om verkligen alla diplomatiska vägar var stängda och interventionen därför levde upp till detta kriteriet av rättfärdigt krig teorin enligt vår definition.

Konflikten i Kosovo fördömdes av det internationella samfundet och ett flertal resolutioner tog fram av FN:s säkerhetsråd för att försöka få en fredlig lösning på konflikten genom diplomati. De två resolutioner som vi ska titta närmare på är resolution 1160⁴ och resolution 1199⁵ som både behandlar Kosovo krisen. Vi kommer även att behandla förhandlingarna i Rambouillet.

Den första av dessa resolution 1160 antogs den 31 Mars 1998 av FN:s säkerhetsråd i vilken säkerhetsrådet fördömde:

“the use of excessive force by Serbian police forces against civilians and peaceful demonstrators in Kosovo, as well as all acts of terrorism by the Kosovo Liberation Army or any other group or individual and all external support for terrorist activity in Kosovo, including finance, arms and training” - Resolution 1160

Intressant att nämna i och med FN säkerhetsråds resolutioner angående Kosovo så nämns ”Contact Group”. Denna grupp skapades redan under kriget i Bosnien för att sätta press på Milosevic. Redan vid förhandlingarna 1995 som gav upphov till Daytonafredsavtalet så kom problem i Kosovo upp på kartan. Allt sedan dessa förhandlingar försökte man få Milosevic att återinföra den tidigare autonoma status som Kosovo tidigare åtnjöt (Holbrooke 1998. s357). Trots att han lovat att göra så, hade han när väl konflikten utbröt 1998 inte vidtagit några åtgärder för att uppfylla detta löfte.

Får att återknyta till resolution 1160 så uppmanade säkerhets rådet de serbiska myndigheterna och Albanska ledarna att utan några på förhand givna krav påbörja förhandlingar. Samtidigt uppmanades de Albanska ledarna att fördöma terrorist verksamheten som vissa Albanska grupper stod för.

Med resolution 1199 upprepade FN mycket av det som sades i 1160 för några påtagliga förbättringar kunde urskiljas. Resolution 1199 är dock ändå viktig då när man tittar på NATO:s egna dokument⁶ från krisen så ser man att de bygger mycket på just denna resolution. Richard Holbrooke den amerikanska diplomat som var en av huvudmännen bakom Daytonafredsavtalet arbetade också med att

⁴<http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1160.htm> [2011-05-18]

⁵<http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1199.htm> [2011-05-18]

⁶<http://www.nato.int/docu/speech/1998/s981013a.htm> [2011-05-18]

försöka lösa denna nya kris. Holbrooke var President Clintons sändebud till Kosovo som för USA:s räkning försökte förhandla fram en lösning. Holbrooke hade uppbackning av NATO vilket gjorde att några framsteg i fredsförhandlingarna kunde frambringas (Judah 2008, s. 83-84). Några av de saker som FN kallade för i sina resolutioner så som ett eldupphör så att internationella observatörer fick komma in i Kosovo. Men detta skulle inte få komma att vara. Ett sista diplomatiskt försök gjordes med konferensen i Rambouillet. När inte heller detta gick vägen och hotet om en intervention av NATO redan fanns på agendan fick de bli den sista utvägen. Trots att denna intervention inte var sanktionerad av FN anser vi ändå att interventionen lever upp till kriteriet, då alla diplomatiska resurser redan var uttömda. Trots förhandlingar fortsatte våldet i Kosovo och civila fick fly sina hem.

”att vänta för länge med militära insatser som ändå är oundvikliga kan i själva verket göra ett krig mer destruktivt.” (Reitberger 2008, 253.)

I fallet Kosovo gjordes så många försök till diplomatiska lösningar men utan någon större framgång. Så en intervention var verkligen den sista utvägen.

3.1.4 Rätt avsikt

De fjärde kriteriet som ligger till grund för våra slutsatser har att göra med om huruvida de stater som intervenerar gör så med rätt avsikt. Genom att titta på det tredje som precis behandlat så uppkommer intressant information som kan spela en avgörande roll i just detta kriteriet. Vi talar så klart om ”Contact Group” gruppen som omnämns i FN:s resolutioner och vilkas beslut ligger till grund för mycket av det som resolutionerna omnämner. Vilka är då ”Contact Group”? Det visar sig att ”Contact Group” består av Förenta staterna, Storbritannien, Frankrike, Italien, Tyskland och Ryssland (Weller, 1999, s. 212). Fyra av dessa länder sitter alltså som permanenta medlemmar i FN:s säkerhetsråd⁷, det råd som också tar fram resolutionerna. Information om denna grupp är svår att finna likväl som det är svårt att finna huruvida de olika medlemmarna i ”Contact Group” hade egna agendor för deras agerande och uttalande. Efter lite grävande lyckas vi dock hitta dokumenten⁸ som ligger till grund för mycket av de som återfinns i resolution 1160 samt även 1199, då denna i mångt om mycket är en upprepning av 1160 med en skarpare ton.

Varken i dessa dokument, eller i de efterföljande FN-resolutionerna kan vi hitta några indikationer på att de intervenerande staterna skulle ha några andra, gömda agendor. I Rambouillet-avtalet som ligger till grund för NATO:s handlande finns inte heller något som tyder på att det skulle ligga ett egenintresse bakom handlandet hos de involverade staterna. Givetvis skulle man kunna påstå att de intervenerande länderna har ett egenintresse av att ha fred i Europa,

⁷<http://www.un.org/sc/members.asp> [2011-05-19]

⁸http://www.ohr.int/other-doc/contact-g/default.asp?content_id=3552 [2011-05-19]

eftersom konflikter på den Europeiska halvön både leder till oroliga marknader och flyktingströmmar. Att resonera på detta sett anser vi dock är irrelevant för frågeställningen, då det snarare har att göra med ett moralfilosofiskt problem än med militära interventioner.

3.1.5 Rimlig chans till framgång

När det kommer till det femte kriteriet, enligt vilket det krävs att en intervention ska ha en rimlig chans till framgång för att vara rättfärdig, så är det en rad ting man måste beakta. Dels de rent militära resurserna som står interventionisterna till buds samt den angripande staten som ska stoppas militära resurser, men även mer ”mjuka” resurser. Kommer man få folket för vilkas skull man intervenser stöda interventionen? Hur vet man det?

Det förstnämnda är relativt lätt att kontrollera. NATO, en allians av många av världens rikaste och mäktigaste länder med en enormt teknologiskt avancerad arsenal, och ett stort numerärt övertag till sitt förfogande, mot en liten ganska fattig stats gammalmodiga militär. Rent militärt är det lätt att se att NATO knappast skulle ha några problem att nedkämpa den jugoslaviska armén.

Kanske intressantare är att titta på om man egentligen skulle ha något stöd för interventionen från folket man försöker skydda. För att kontrollera detta tittar vi på hur kosovo-albanerna agerat och uttryckt sig.

På många sätt kan UÇK sägas ha provocerat fram ett överdrivet våldsanvändande från serberna, i syfte att väcka uppmärksamhet och sympati i väst, och för att locka fram någon form av intervention (Judah, 2008:84). Detta i sig tjänar i vårt tycke som ett tydligt bevis för att en intervention från utsidan var önskvärd av den kosovo-albanska befolkningen. Att en av förgrundsfigurerna i organisationen, Hashim Thaqi, dessutom styrker detta, och menar på att UÇK var ansvariga för att ha involverat NATO i interventionen, visar tydligt på att det fanns ett gediget stöd för en NATO-intervention i Kosovo (Buckely(red), 2000:287).

3.1.6 Proportionalitet

När det kommer till det sjätte kriteriet så står man inför ett väldigt klurigt avgörande. Hur ska man bedöma om interventionen är proportionell? En död serbisk militär per död kosovo-alban? Ett bombat hus i Belgrad per nedbränt hus i Kosovo? När vi nu går in på hur väl interventionen stämmer in på kriteriet för proportionalitet så börjar vi röra oss in på det som ska behandlas under ”ius in bello”, rätt i krig.

Vad det handlar om är alltså krigets mål och medel. Interventionen skedde i principen uteslutande med hjälp av luftburna angrepp, först mot serbiska, militära mål inne i Kosovo, och sedan mot blandade mål i centrala Serbien bland annat

huvudstaden Belgrad. Bombningarna, som man först hade hoppats enbart skulle behöva pågå under en mycket kort tid, liksom under bombningen av serbiska styrkor i Bosnien ett halv decennium tidigare, pågick under 78 dagar, från den 24 mars till den 10 juni (Judah, 2008:87). Överlag kan NATO:s bombningar sägas vara av stor precision. Trots detta lyckades man ändå döda både kosovo-albanska civila och serbiska civila. Bland de serbiska dödsopfren fanns ungefär 60 % fler civila än militära (Lampe, 2000:408).

Efter förhandlingar mellan USA och Ryssland lyckades man tillslut presentera ett avtal, som återfinns i FN-resolution 1244, som Milosevic gick med på, och bombningarna upphörde den 10 juni. Två dagar senare gick NATO-trupper in för att stabilisera området. Man misslyckades dock med upprätthållandet av ordning, och i spåret av de hundratusentals återvändande kosovo-albanerna fördrevs och mördades många serber (Judah, 2008:91).

Var då dödandet av dessa civila rättfärdigt? Hur ställer sig skadan som NATO åsamkade Serbiens infrastruktur i proportion till skadan som Serbien åsamkat kosovo-albaner? Enligt Walzer, så är det inte nödvändigt att begränsa sig till att bara trycka tillbaka en militär aggression. Han menar att det inom gränserna för rättfärdigt krig även går bra att straffa en stat som har begått aggressioner (Walzer 1977:62). Att detta dock skulle vara syftet betvivlar vi, då man ur NATO:s pressmeddelande, och inte heller ur rambouillet-avtalet eller FN-resolutionerna kan utläsa att det skulle finnas någon sådan ambition. I ett pressmeddelande från NATO innan interventionen ägde rum sägs det ordagrant att:

”Let me be clear: NATO is not waging war against Yugoslavia. ” -NATO pressmeddelande 040

Och:

”Our objective is to prevent more human suffering and more repression and violence against the civilian population of Kosovo. ” -NATO pressmeddelande 040

Detta visar tydligt på att NATO:s intention endast var att sätta stopp för de övergrepp som man ansåg att den serbiska staten utsatt den albanska befolkningen i Kosovo för. Dödandet av de civila kan alltså inte sägas försvaras av någon form av proportionalitetsprincip

Trots att man alltså inte kan försvara dödandet av de civila med något undantag i diskrimineringsprincipen, så gör vi bedömningen att interventionen var av proportionella mått. Överlag var bombningarna mycket precisa, och de faktiska antalet civila dödsopfer måste ändå sägas vara relativt lågt.

Nu kommer vi till det sjunde kriteriet i teorin det vill säga det som behandlar fred som målsättning. För att se om fallet om fallet har uppnått så måste man dels titta på de argument och målsättningar som de intervenerande staterna har lagt fram dels deras faktiska handland under krigets gång.

3.1.7 Fred som målsättning

När NATO inledde sin intervention satte man upp flera mål, bland annat att de målsättningar som fastställs i rambouillet-avtalet skulle uppnås, samt en rad andra saker som presenteras i NATO:s pressmeddelanden. Bland de sistnämnda kan exempelvis nämnas:

”It is our aim to make stability in Southeast Europe a priority of our transatlantic agenda.” -NATO pressmeddelande 062, 1999⁹

samt:

”We must also act to prevent instability spreading in the region.” -NATO pressmeddelande 40, 1999

Det här visar tydligt på att NATO har haft stabilitet i regionen som målsättning. Med stabilitet kommer även möjligheten för en bestående fred. Märkligt i detta sammanhang kan dock sägas vara att NATO-ledda KFOR, Kosovo Force, som gick in i Kosovo två dagar efter det att bombningarna upphört, inte gjorde något för att stoppa utdrivningen av de serber som var kvar i Kosovo, attackerna på ortodoxa kyrkor och bränder i serbiska byar (Judah, 2008:91). Att avgöra om det rörde sig om goda intentioner som i interventionens efterspel slog fel, eller om de påstådda målen enbart var ett spel för gallerierna, är omöjligt att avgöra. Eftersom detta kriterium tjänar till att utröna huruvida fallet lever upp till rättfärdigt krig-teorins första del, det vill säga ”ius in bello”, så får vi koncentrera oss på vad som faktiskt sades just före och under interventionens inledande skede, och enligt de indikationer vi då får fram kan ingen annan slutsats dras än att man faktiskt hade fred som målsättning, och att kriteriet därmed är uppnått.

---

⁹http://www.nato.int/cps/en/SID-8E9B34D1-23085BA5/natolive/official_texts_27441.htm?mode=pressrelease
[2011-05-17]

3.2 Ius in bello

I analysens andra del kommer vi att gå igenom rättfärdigt krig-teorins andra del, i vilken vad som är rätt under själva kriget tas upp.

3.2.1 Diskrimineringsprincipen

Som vi har förklarat i teoridelen så innebär diskrimineringsprincipen i korthet att enbart kombattanter får dödas. Hur såg det då ut under interventionen i Kosovo? Kan man göra några undantag till regeln?

Vi kan börja med att konstatera att det under bombningarna hände att även civila faktiskt dog. I själva verket var det fler civila än militära serbiska dödsoffer (Lampe, 2000:408). Av de civila döda förolyckades bara drygt en tredjedel inne i Kosovo (Human rights watch, 7/2-2000). Den civila infrastrukturen inne i centrala Serbien, inte minst huvudstaden Belgrad, fick även den motta en avsevärd mängd skada (Lampe, 2000:408).

Enligt Walzer så krävs det att dödandet av vissa civila måste kunna rättfärdigas i moderna krig, då ett modernt krig är en lika mycket ekonomisk som politisk aktivitet (Walzer, 1977:147). Vad Walzer då menar är att en del civila "assimileras" in i en soldatkategori, eftersom de i sina yrken producerar vad som krävs för att de väpnade styrkorna ska kunna fortsätta verka. Exempel på detta är givetvis personalen på en fabrik som producerar vapen eller dyligt. Walzer menar dock att civila som jobbar med matproduktion och annat som kommer soldaterna till nytta, men som inte är militäriskt i sig, måste skyddas av diskrimineringsprincipen (Walzer 1977:148).

Enligt Walzer finns det fyra kriterier som alla måste uppfyllas för att dödande av civila ska kunna vara acceptabelt.

"1) The act is good in itself or at least indifferent, which means, for our purposes, that it is a legitimate act of war.

2) The direct effect is morally acceptable-the the destruction of military supplies, for example, or the killing of enemy soldiers

3) The intention of the actor is good, that is, he aims only at the acceptable effect; the evil effect is not one of his ends, nor is it a means to his ends.

4) The good effect is sufficiently good to compensate for allowing the evil effect; it must be justifiable under Sidgwick's proportionality rule." (Walzer, 1977:153)

Walzer menar att den tredje punkten är den absolut viktigaste, men vi skulle snarare vilja påstå, åtminstone i fallet med Kosovo-interventionen, att den fjärde är den av störst vikt. På den här punkten rör man sig dock in på proportionalitetsprincipen, som vi snart kommer behandla i större utsträckning.

Det är alltså svårt att göra en bedömning av enbart diskrimineringsprincipen, utan att ta hänsyn till proportionaliteten.

3.2.2 Proportionalitetsprincipen

Proportionalitetsprincipen är, precis som när den tas upp i ”ius ad bellum” mycket svårbestämd. Detta är något som även Walzer erkänner, och många menar att den kanske till och med kan sägas vara värdelös att applicera på moderna krig (Walzer, 2004:89)

Det grundläggande problemet är värdesättningar. Det finns inga självklara sätt att värdera exempelvis skadan som åsamkats infrastruktur kontra något mer abstrakt så som ett folks fri- och rättigheter. Det här knyter också tillbaka till det undantag i regeln för att icke-kombattanter är immuna mot militärt våld, enligt vilken civila dödsoffer kan accepteras om akten som leder till deras död också leder till en ”god” konsekvens, så länge denna goda konsekvens står i proportionalitet till den skada den också gjort.

När vi gjorde en bedömning av kriteriet med samma namn för rättfärdigt krigsteorins första del, ”ius ad bellum”, så kom vi fram till att interventionen var av proportionella mått. Samma bedömning gör vi även när det kommer till det faktiska handlandet under interventionens gång. Trots att man faktiskt dödade civila på båda sidor, och trots att civil infrastruktur tog stor skada, så var inte denna bieffekt större än den totala goda effekten. Att inte ha handlat alls på grund av risken för sådana bieffekter hade antagligen orsakat större skada än vad som nu blev fallet.

4 Slutsats

4.1 Slutsatser

När det så är dags att sammanfatta det hela, och dra slutsatser utifrån analysen, bör vi börja med att gå igenom vad man faktiskt lyckades med genom interventionen.

Den 10 juni avslutades bombningarna, och Jugoslavien antog de krav som ställs på dem och de slutliga avtalet tog form i FN-resolution 1244. Förvisso hade man lyckas stoppa den serbiska framfarten i Kosovo men priset var högt. 97 % av den serbiska befolkningen som tidigare hade kallat Kosovo för sitt hem återvände aldrig (Judah, 2008:92). Kriget lämnade efter sig stor materiel förödelse samt civila dödsoffer både på serbisk och albansk sida. Totalt räknar man med att minst 10 000 miste livet i konflikten och interventionen. I och med FN-resolution 1244 beslutades att den NATO-leda FN-styrkan KFOR skulle stanna kvar i Kosovo, och Kosovo skulle för ett tag framöver stå under administration av FN. Man lovade serberna att de skulle få återvända, och att serbiska styrkor skulle få ansvara för säkerheten för vissa platser så som kyrkor och dylikt, men något sådant blev aldrig av eftersom FN aldrig ansåg området säkert nog.

Nu när vi gått igenom de effekter som interventionen förde med sig, så kanske man lättare kan göra en bedömning. Som vi har visat i vår analys är nämligen inte bara skälen med vilka man intervenerar avgörande för huruvida ett handlande är rättfärdigt eller ej, utan även vad som sker under själva interventionen. Precis som Walzer så menar vi att proportionaliteten och diskrimineringen är mycket viktig för att utkämpa ett rättfärdigt krig.

Vår bedömning av det hela är att situationen knappast är svart eller vitt, vilket den sällan är i krig. Om man gör en väldigt strikt tolkning av rättfärdigt krigsteorin så som den presenteras av Walzer, så kan man säga att interventionen på många sätt var rättfärdig. Nästan alla kriterier uppfylls helt eller delvis. Hur man ska tolka ett kriterium som bara delvis är uppfyllt är problematiskt. Som synes i analysen rör det sig framförallt om proportionalitetsprincipen, men även diskrimineringsprincipen. Walzer, och inte heller någon av de andra källor vi har använt oss av, bjuder inte på någon exakt, objektiv mall för att värdesätta olika saker, vilket i princip är ett måste om man ska kunna göra en precis bedömning av hur olika effekter står i proportion till varandra. Kanske skulle man kunna ta det här mer som en kritik av rättfärdigt krigsteorin än något annat, men vi kommer in på en normativ diskussion av teorin i nästa del av slutsatserna.

Trots att man alltså i mångt och mycket uppnådde de mål man först hade, vilka på det stora hela överensstämmer med kriterierna för ”ius ad bellum”, så är det ändå inte helt klart att man handlade på helt rättfärdiga grunder. Om man tänker på situationen som sådan, så kan det vara värt att beakta en av huvudaktörernas ord:

”If you decide to support separatist movements, it's very hard to believe any country can survive. There are 4000 ethnic groups in the world and only 185 members of the United Nations.” - Milosevic, 30/4 1999 i Buckley (red.) 2000:273

Milosevic har förvisso all anledning att försvara sitt eget handlande, och svartmåla NATO:s, men det finns ändå en poäng man bör beakta. Man kan fråga sig om inte rättfärdigt krig-teorins första princip, att staters territoriella integritet är okränkbar, inte är viktigare att följa för att handla rättfärdigt, än önskemålen hos små etniska grupper med separatistiska idéer.

Ytterligare en sak man kan tänka sig är om inte de rent tekniska aspekterna av interventionen satte käppar i hjulet för NATO. Frågan är om inte en kompletterande insats av marktrupper hade varit bättre för att lösa problemet, även om det kan tyckas sätta proportionaliteten ur spel. Som tidigare nämnts, så är ju skadan satt i relation till de goda effekterna när man avgör om ett fall är proportionellt eller ej, och med marktrupper hade man kanske på ett bättre sätt uppnått målen, det vill säga att stoppa serbernas framryckningar i Kosovo. Marktrupper hade även kunnat tänkas lösa det andra problemet som uppstår enligt rättfärdigt krig-teorin, då man på ett bättre sätt hade kunnat uppfylla kriterierna för diskrimineringsprincipen. Här uppstår genast ett annat moraliskt dilemma, som även Walzer behandlar: Är det värt att utsätta sina egna soldater för större risker i syfte att bättre kunna diskriminera bland fientliga mål och soldater, enbart för att kunna leva upp till denna princip? Mer om denna normativa utvärdering i nästa del.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att interventionen i Kosovo lever upp till de flesta mål som är uppsatta för rättfärdigt krig. Enligt vår bedömning så uppfylls inte kriterierna för diskriminerings- och proportionalitets-principerna under själva interventionen, men på det stora hela var de goda effekterna större än de negativa. Interventionen lever upp till de kriterier som finns för att inleda ett användande av militärt våld under ”ius ad bellum”, om man ser till de undantagsregler Walzer gör gällande humanitära interventioner. Vi tycker dock inte att en sådan här bedömning är helt oproblematiserad, och i nästa del av kapitlet kommer vi att göra en normativ utvärdering av teorin i sig, och diskutera hur användbar den är i dagens värld.

4.2 Diskussion

Inte i några av våra normativa källor erbjuds ett fullgott sätt att hantera moderna konflikter, inte heller interventioner. Detta problemet är något som rättfärdigt krig-teoretiker själva är medvetna om, och som exempelvis Walzer tar upp, och ligger delvis bakom skapandet av en tredje del av rättfärdigt krig-teorin, nämligen ”ius post bellum”, som formulerats av Brian Orend i hans text *Justice after war* från 2002. Med hjälp av det här utökade perspektivet så kanske man hade kunnat få en bättre verktyg att hantera konflikter med. Ytterligare ett alternativ som vi ser är att man lägger större fokus på ”ius ad bellum”.

Genom att ha större överseende man vad som sker under själva kriget, så undviker man att måla in sig i ett hörn där man besitter de rent tekniska och praktiska förmågorna för att nå sina mål, men ändå är oförmögen att nå dessa då det skulle leda till övertramp av exempelvis proportionalitetsprincipen. Walzer själv har konstruerat en undantagsregel som upphäver både proportionalitetsprincipen och diskrimineringsprincipen, ett förhållande som han kallar ”supreme emergency” (Walzer, 1977:251). Under sådana särskilda förhållande befinner sig ett folk, eller en politisk entitet, i en situation där man har ”ryggen mot väggen” (Walzer, 1977:252), där en förlust har katastrofala följder för den berörda gruppen. Problemen med att rättfärdiga det annars orättfärdiga under sådana förhållanden ter sig uppenbara. Givetvis hade det inte varit svårt för serberna under Kosovo-kriget att argumentera på detta sätt, och de hade haft goda bevis att styrka sin argumentation med. 1948 var andelen serber i Kosovo 23.6 %, 1991 hade den sjunkit till 9.9%. Det går snabbt att se att det från Milosevic sida är enkelt att argumentera för att de serbiska folket inom en snar framtid kommer sluta finnas till i Kosovo, och därmed påkalla de regler som enligt Walzer gäller för en sådan kritisk situation.

Kanske kan det vara så att rättfärdigt krig-teorin helt enkelt inte erbjuder ett tillräckligt robust och omfattande regelverk för olika situationer, och med de många undantagsreglerna som finns för exempelvis frigörelsekrig, humanitära interventioner, stora kriser med mera blir det snabbt en otymplig teori att använda för att försöka åstadkomma en bättre värld. Något som pekar på att detta kan vara fallet är det faktum att FN, vars regler till stora delar bygger på rättfärdigt krig-teorin, i flera fall har haft svårt att sätta stopp för stora kriser. Kanske en mer flexibel teori behöver ta dess plats, en som fungerar och kan omfatta alla delar av modern krigföring.

5 Referenser

Beckman Ludvig & Mörkenstam Ulf (red), 2009, *Politisk teori*, Malmö: Liber AB

Borchgrave de Aranaud, 2000 [1999] ”*We Are Neither Angels Nor Devils: An interview with Slobodan Milosevic by United Press International CEO Arnaud de Borchgrave*” i Buckley Joseph William (Editor), *Kosovo Contending voices on the balkan interventions*. Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.

Buckley Joseph, William, 2000 ”*The KLA brought NATO to Kosovar: An interview with Hashim Thaqi*” i Buckley Joseph, William (Editor), *Kosovo Contending voices on the balkan interventions*. Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.

Contact Group Statement on Kosovo [Elektronisk]

Tillgänglig: http://www.ohr.int/other-doc/contact-g/default.asp?content_id=3552
Hämtdatum: 2011-05-19

Von Clausewitz, Carl, 1995 [1832], *On War*. Harmondsworth, UK: Penguin Classics.

Holbrooke, Richard, 1998, *To end a war*, New York, Random House inc.

Human Rights Watch, *New Figures on Civilian Deaths in Kosovo* [Elektronisk] 2000. Tillgänglig: <http://www.hrw.org/en/news/2000/02/07/new-figures-civilian-deaths-kosovo-war> Hämtdatum: 2011-05-17

Judah, Tim, 2008, *Kosovo - What everyone needs to know*, New York: Oxford university press

Lampe, John, 2000, *Yugoslavia as history – Twice there was a country*” 2:nd ed. Cambridge: University Press

NATO – North Atlantic Treaty Organisation, hemsida [Elektronisk] 1998

Tillgänglig: <http://www.nato.int/docu/speech/1998/s981013a.htm> Hämtdatum: 2011-05-18

NATO ”Pressmeddelande 40” [Elektronisk] 1999

Tillgänglig: <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-040e.htm> Hämtdatum: 2011-05-17

- NATO "Pressmeddelande 062" [Elektronisk] 1999
Tillgänglig: http://www.nato.int/cps/en/SID-8E9B34D1-23085BA5/natolive/official_texts_27441.htm?mode=pressrelease
Hämtdatum: 2011-05-17
- Orend, Brian, 2001, *Michael Walzer on war and justice*, Montreal: McGill-Queen's university press
- Reitberger, Magnus, 2009 "*Krig*" i Beckman Ludvig & Mörkenstam Ulf (red), 2009, *Politisk teori*, Malmö: Liber AB
- UN Security Council, hemsida,[Elektronisk] 2011.
Tillgänglig: <http://www.un.org/sc/members.asp> . Hämtdatum: 2011-05-19
- United Nations, UN Resolution 1160 [Elektronisk] 1998
Tillgänglig: <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1160.htm> Hämtdatum: 2011-05-18
- United Nations, UN Resolution 1199, [Elektronisk] 1999
Tillgänglig: <http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1199.htm> Hämtdatum: 2011-05-18
- US Department of State, Rambouillet Agreement [Elektronisk]
Tillgänglig: http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html
Hämtdatum: 2011-05-18
- Walzer, Michael 2004, *Arguing about war*, London: Yale university press
- Walzer, Michael, 1977, *Just and unjust war*, New york: Basic books
- Weller, Marc, 1999, "*The Rambouillet Conference on Kosovo*" International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 75, No. 2(Apr., 1999), pp. 211-251